

NOTIQLIK SAN'ATI VA TIL O'RGANISH: YAPON TILIDA MULOQOT QILISHDA NUTQ STRATEGIYALARI

Jabborova Umida

*Toshkent davlat Sharqshunoslik Universitetining Yaponshunoslik fakulteti yapon-ingliz guruhi 3-
bosqich talabasi*

Annatsiya: Ushbu maqola yapon tilida notiqlik san'ati va uning o'ziga xos jihatlariga bag'ishlangan. Yapon tilining murakkab tuzilishi, hurmat ifodalovchi darajalari (keigo), intonatsiya, va madaniy kontekst yapon notiqligining asosiy qirralarini belgilaydi. Maqolada yapon tilida muloqot qilishda muvaffaqiyatli strategiyalar, notiqlik bellashuvlarida muvaffaqiyat qozonish uchun maslahatlar va yapon tilidagi nutq madaniyati boshqa tillar bilan taqqoslangan. Bu ish yapon tilini o'rganayotganlar uchun qimmatli tavsiyalar beradi va xalqaro muloqotda yapon nutqining ahamiyatini ochib beradi.

Kalit so'zlar: Notiqlik san'ati, yapon tili, muloqot strategiyalari, Keigo, til o'rganish, madaniy kontekst, nutq madaniyati, Xalqaro kommunikatsiya, Intonatsiya

Til o'rganish jarayonida nafaqat lug'at boyligini oshirish, balki o'z fikrini aniq va samarali yetkazish qobiliyati muhim hisoblanadi. Notiqlik san'ati bu jarayonning ajralmas qismidir. Yapon tili o'zining murakkab tuzilishi, intonatsion o'ziga xosligi va madaniy an'analari bilan ajralib turadi. Shu sabab, bu tilda notiqlik qilishni o'rganish nafaqat nutq mahoratini rivojlantirishga, balki yapon jamiyatining o'ziga xos qadriyatlarini anglashga ham yordam beradi. Ushbu maqolada yapon tilidagi notiqlikning o'ziga xos jihatlar, muloqot strategiyalari va muvaffaqiyatga erishish yo'llari tahlil qilinadi. Misol uchun: Yapon tilida rasmiy uchrashuvlarda gap boshlashdan oldin odatda qisqa muloyim so'zlar aytiladi, masalan, "Otsukaresama desu" (sizga mehnatingiz uchun rahmat). Bu oddiy bir ibora bo'lib ko'rinsa-da, yapon madaniyatida bu muloqotning asosiy qismi hisoblanadi. Yapon tilining notiqlik uchun murakkabligi uning uchta asosiy jihatida namoyon bo'ladi:

1. Keigo (hurmat darajalari): Keigo uch asosiy shaklda bo'ladi; sonkeigo (hurmat ifodasi), kenjoogo (kamtarlik ifodasi), va teineigo (odatiy muloyim til). Misol: Agar rahbarga "gapirish" so'zini ishlatmoqchi bo'lsangiz, oddiy "hanasu" (gapirish) so'zi o'rniga "oshaberi ni naru" iborasidan foydalanasiz. Bu yuqori darajadagi hurmatni anglatadi.

2. Intonatsiya va ovoz balandligi:

Yapon tilida so'zning ma'nosi nafaqat uning lug'aviy ma'nosiga, balki ovoz balandligi va intonatsiyasiga ham bog'liq. Suhbat davomida tinch, barqaror ohang suhbatdoshingizga ishonch bag'ishlaydi.

3. Ma'noni yashirish san'ati:

Yaponlarda suhbat davomida to'g'ridan-to'g'ri fikr bildirishdan ko'ra, qiyosiy yoki nozik iboralar bilan gapirish qabul qilingan. Masalan, "so'ramoq" o'rniga "biroz so'zlashish mumkinmi?" degan yumshoq so'z ishlatiladi. Yapon tilida muvaffaqiyatli muloqot qilish uchun quyidagi strategiyalarga amal qilish tavsiya etiladi:

Hurmat va moslashuvchanlik; Yapon muloqot madaniyatining asosiy tamoyili hurmat va moslashuvchanlikdir. Har bir suhbatdoshingizning mavqeini hisobga olib, u bilan gaplashish uslubingizni moslashtirishingiz kerak.

Yapon tilida notiqlik san'ati bo'yicha bellashuvlarda ishtirok etayotganlar uchun quyidagi maslahatlar yordam beradi.

1. Nutqni to'g'ri rejalashtirish:

Nutqni kirish, asosiy qism va xulosa qismiga bo'ling. Har bir qismning maqsadini aniq belgilang.

2. Misollar va tasvirlar qo'llash:

Auditoriyani qiziqtirish uchun real hayotdan olingan misollar yoki hikoyalar keltiring. Bu ularning e'tiborini tortadi.

3. Tana tili va ovoz balandligi ustida ishlash:

Tana harakatlari va ovoz ohangi sizning nutqingizni tinglovchilar uchun yanada ta'sirli qiladi. Masalan, muhim gapni aytayotganda tana harakatini minimallashtirish va ovoz ohangini pastlashtirish tinglovchining e'tiborini o'sha joyga qaratadi.

4. Yapon va boshqa tillardagi notiqlik san'ati o'rtasidagi taqqoslash, Yapon tilidagi notiqlik madaniyatini boshqa tillar bilan taqqoslash orqali uning o'ziga xosligini yaxshiroq anglash mumkin. Ingliz tilidagi nutq: Har doim ochiq-oydin va o'ziga ishongan ohangda bo'ladi. O'zbek tilidagi nutq: Yaponcha kabi hurmat va ehtiromga katta e'tibor qaratiladi, ammo hissiyotlarni ifodalash yanada ochiqroq.

Xulosa: Yapon tilida notiqlik san'ati nafaqat nutq mahoratini oshiradi, balki madaniyatni tushunishga ham xizmat qiladi. Muloqot strategiyalariga rioya qilish, hurmat va moslashuvchanlik qoidalarini inobatga olish orqali yapon tilidagi notiqlikni muvaffaqiyatli o'zlashtirish mumkin. Til o'rganishda notiqlikning ahamiyatini anglash yapon tilida erkin muloqot qilish yo'lida muhim qadamdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Hasegawa, Y. (2012). Japanese: A Linguistic Introduction
2. Maynard, S. K. (1997). Japanese Communication: Language and Thought in Context
3. Mizutani, O., & Mizutani, N. (1987). An Introduction to Japanese Grammar and Communication Strategies